

Gabriela Mikołajczykówna

Działalność Oddziału w Gnieźnie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w 1966 roku

L'activité du Musée Archéologique à Gniezno en 1966

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWOBADAWCZA

Oddział rozwijał swą działalność według szczegółowego planu. Z uwagi na obchody kończące uroczystości tysiąclecia państwa polskiego, główny nacisk należało położyć w tym roku na działalność nauko-woświatową kosztem prac naukowobadawczych, które znalazły się na drugim planie. Podyktowane to było także szczupłością personelu Oddziału.

Badania terenowe

W okresie od 1 do 26 lipca przeprowadzono prace wykopaliskowe na wczesnośredniowiecznym grodzisku w Chładowie, pow. Gniezno. Wykopem wielkości 8 m² objęto wewnętrzną część wału oraz część wnętrza grodu. Odslonięto część budowli mieszkalnej w formie nieregularnej ziemianki z paleniskiem otoczonym kołkami. Do interesujących odkryć należy bruk kamienny pokrywający wnętrze grodu. Nie-wielka ilość ceramiki wydaje się wskazywać na to, że gród tylko okresowo, od VIII do IX wieku, był używany jako miejsce schronienia dla okolicznej ludności. Prace finansowane były przez Wojewódzkie-go Konserwatora Zabytków.

Ponadto przeprowadzono badania ratunkowe w Nidomiu, pow. Gniezno, skąd przywieziono zawartość grobu kultury pomorskiej, oraz w Kamionku k. Sławna, gdzie w żwirowni natrafiono na grób kultury pomorskiej, zawierający 4 naczynia. Przeprowadzono także badania powierzchniowe na terenie Gniezna oraz w Kłęcku, w pow. gnieźnieńskim.

Prace wewnętrznomuzealne

Uzyskane materiały w ilości 601 zabytków zainwentaryzowano w 9 pozycjach. Do inwentarza zdjęć wpisano 218 pozycji (1943—2160) i tyle zdjęć opisano i dołączono do ponumerowanych klisz a także wklejono do albumu. W inwentarzu planów zarejestrowano 17 pozycji (246—262).

Oczyszczono i uporządkowano część strychu, aby prowizorycznie przystosować go na magazyn zabytków. Ponieważ dotychczasowy magazyn zabytków na parterze trzeba było opróżnić i oddać innemu użytkownikowi, wszystkie znajdujące się tam książki, zabytki i sprzęt przeniesiono na strych.

Inne prace naukowe

W okresie sprawozdawczym ukazały się następujące artykuły opracowane przez mgr Gabriellę Mikołajczykównę:

- *Cierpiegi*, „Przemiany”, nr 1:1966, s. 4.
- *Działalność Oddziału w Gnieźnie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w 1965 roku*, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, vol. 17:1966, s. 297—298.
- *Jesteśmy tu od tysięcy lat*, „Przemiany”, nr 1:1966, s. 3.
- *Słomianka*, tamże, nr 2:1966, s. 5.
- *Zajezierze i Kleryka*, tamże, nr 3:1966, s. 5.

Prace kameralne dotyczyły głównie opracowywania materiałów do dziejów wczesnośredniowiecznego Gniezna. Przeprowadzono analizę źródeł archeologicznych i pisanych do zagadnienia układu przestrzennego poszczególnych dzielnic Gniezna, dawnych oddzielnych skupisk osadniczych. Do tego tematu wykonano 5 planów.

Kierowniczka Oddziału brała udział w zebraniach kolegium naukowego w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu, poświęconych omówieniu szczegółowych planów pracy na 1966 i 1967 rok, w konferencji poświęconej m. in. budownictwu romańskiemu w Wiślicy, w zebraniach naukowych Zakładu Archeologii Wielkopolski i Pomorza IHKM PAN w Poznaniu, w seminariach doktoranckich oraz w Międzynarodowym Kongresie Archeologicznym w Pradze.

Archiwum

Archiwum stanowisk archeologicznych uzupełniano napływającymi materiałami uzyskanymi w ciągu roku. Zebrano także kilkadziesiąt notatek prasowych, dotyczących naszego Muzeum, starożytnych i średniowiecznych dziejów Gniezna i Ostrowa Lednickiego, oraz prowadzonych prac wykopaliskowych.

Biblioteka

Księgozbiór Oddziału powiększył się o 32 tomy i z końcem roku zawierał 379 pozycji. Z zakupu pochodzi 26 pozycji, z darów 5 a z wymiany zagranicznej jedna. Do inwentarza książek wpisano 32 pozycje (nr 348—379). Katalog alfabetyczny powiększył

się o 32 karty, a rzeczowy o 159. Z księgozbioru korzystali pracownicy Oddziału oraz Pracowni Archeologicznej IHKM PAN w Gnieźnie.

Współpraca z zagranicą

Współpraca wyrażała się przede wszystkim w przyjmowaniu gości zagranicznych, którym udostępniono ekspozycję i materiały w magazynach oraz zabytki miasta. Goście reprezentowali następujące kraje: Argentynę (1), Australię (1), Bułgarię (5), Chiny (23), Czechosłowację (14), Francję (38), Holandię (4), Izrael (1), Jugosławię (4), Kanadę (3), NRD (11), NRF (1), Rumunię (2), Syrię (1), USA (4), Węgry (3), Wielką Brytanię (11), Włochy (2), ZSRR (3). Łącznie odwiedziło Oddział 132 goście zagranicznych.

Pracownicy pomocniczo naukowe

W pracowni fotograficznej wykonano 218 zdjęć oraz 1374 kopie i powiększenia. Wszystkie negatywy zostały opisane i włączone do archiwum klisz. Pracownia działa głównie dla potrzeb archiwum i działu oświatowego. W pracowni kreślarskiej wykonano 19 różnych planów, 3 afisze, oraz objaśnienia do magazynu. W pracowni rekonstruktorskiej opisano 795 ułamków ceramiki, sklejono 3 naczynia oraz 108 większych fragmentów ceramiki.

Naprawiono model grodu gnieźnieńskiego, przeznaczony do ekspozycji w następnym roku. W zakresie prac modelarskich przygotowano dla wystawy zagranicznej oraz na wystawy w muzeach archeologicznych w Poznaniu i w Warszawie kopie i rekonstrukcje kilkudziesięciu zabytków, a nadto dwa pełne odlewy i 52 odlewy fragmentów drzwi gnieźnieńskich.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-OŚWIATOWA

Podstawą działalności popularyzatorskiej było oprowadzanie po stałej wystawie oraz wygłaszanie prelekcji. Upowszechniano przede wszystkim wyniki osiągnięć naukowych w badaniach nad początkami państwa polskiego.

Wystawę, pt. „Ziemia gnieźnieńska w okresie powstawania państwa polskiego” w ciągu całego roku zwiedziło 23 100 osób, w tym 9338 dorosłych oraz 13 762 młodzieży. W 517 wycieczkach udział wzięło 20 795 osób, z tego 8184 dorosłych oraz 12 611 młodzieży. Indywidualnie wystawę zwiedziło 2305 osób. Opłatę uiściło 18 216 osób, a bezpłatnie ekspozycję zwiedziły 4884 osoby.

Gości zagranicznych, dziennikarzy oraz kilkanaście wycieczek po wystawie i zabytkach miasta oprowadziła kierowniczką Oddziału. Wśród zwiedzających wymienić należy m. in. uczestników sympozjum Międzynarodowego Komitetu ICOM do spraw muzeów archeologicznych i historycznych.

Dużo pracy trzeba było w roku sprawozdawczym włożyć w oprowadzanie zwiedzających, których zarejestrowano o 100% więcej, niż w poprzednim roku. Wyraźny wzrost wycieczek wykazuje Gniezno. Najwięcej wycieczek przybywało z woj. poznańskiego, na drugim miejscu znajduje się woj. bydgoskie a na

trzecim Poznań. Nie zanotowano w tym roku ani jednej wycieczki z Krakowa.

W związku z ogłoszeniem roku muzealnictwa Oddział rozpoczął akcję pod hasłem „Każdy zakład pracy organizuje zwiedzenie Muzeum”. W kwietniu zmontowana została wystawa prac plastycznych wykonanych przez gnieźnieńską młodzież szkolną na temat tysiąclecia państwa polskiego. Wystawa, pt. „Ziemia gnieźnieńska w oczach dziecka” czynna była od 16 IV do 25 V. W tym czasie odwiedziły ją 2334 osoby. Część wystawionych prac została następnie wysłana na wystawę, pt. „Archeologia w oczach dziecka”, którą z inicjatywy Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego otwarto 28 V w Pałacu Młodzieży w Warszawie. Wystawa, pt. „Monety i medale PRL” udostępniona do zwiedzania od 22 VII do 8 VIII przygotowana została przy współdziałaniu członków gnieźnieńskiego Oddziału PTA i przy pomocy finansowej Oddziału. Ekspozycję obejrzało ok. 2000 osób. Wystawę drzeworytów S. Łuczaka zwiedziło 55 osób.

W części pomieszczeń Oddziału wydzielono i udekorowano miejsce, gdzie ustawiono urny z ziemią pochodzącą z pól bitewnych od 972 do 1945 r. Urny te zostaną umieszczone w fundamencie pomnika Mieszka I i Bolesława Chrobrego, jaki ma stanąć w Gnieźnie w 1969 roku.

W okresie sprawozdawczym sprzedano 77 pocztówek propagujących zabytki archeologiczne Gniezna oraz 8 książek o ochronie zabytków.

Na zewnątrz popularyzacja archeologii wyrażała się również poprzez wygłaszanie prelekcji. Na temat wczesnośredniowiecznego Gniezna wygłoszono 18 prelekcji w 17 szkołach powiatu, których wysłuchało 1033 dzieci. Prelekcję, pt. „Biskupin sprzed 2500 lat”, wygłoszono w 16 szkołach powiatu gnieźnieńskiego. W świetlicy dla młodzieży dojeżdżającej wygłoszono następujące prelekcje: Odzież we wczesnym średniowieczu, Najstarsze górnictwo na ziemiach Polski, Uprawa roli i ogrodnictwo we wczesnym średniowieczu. Tych pogadanek wysłuchały 74 osoby.

Kierowniczką Oddziału wygłosiła w Gnieźnie następujące odczyty dla dorosłych: Zabytki romańskie w Gnieźnie, Zabytki wczesnośredniowieczne i średniowieczne znane z Gniezna i powiatu, Rzemiosło Polan w świetle wykopalisk, Budownictwo drewniane grodu gnieźnieńskiego, Osiągnięcia archeologii w ostatnim dwudziestolecu, Tysiąclecie państwa polskiego, Początki państwa polskiego. Powyższych prelekcji wysłuchały 362 osoby. Ponadto prelekcja, pt. „Kultura materialna ziemi gnieźnieńskiej we wczesnym średniowieczu”, wygłoszona w klubie „Ruchu” w Lednogórze, zgromadziła 48 osób. W sumie więc 45 prelekcji wysłuchało ogółem 2486 osób.

Poza tym wydrukowano 4 artykuły popularnonaukowe, a także wygłoszono jedną pogadankę przez miejscowy radiowęzeł.

Podczas organizowania w Szkole Podstawowej nr 3 w Gnieźnie konkursu o tematyce związanej z tysiącleciem państwa polskiego, kierowniczką współpracowała z biblioteką szkolną. Po eliminacjach klasowych, spośród blisko 2 tys. złożonych prac wybrano kilkanaście, celem wyeksponowania ich w naszym Oddziale. Dla Liceum w Szymanowie oraz

Szkoły Podstawowej nr 3 w Gnieźnie, pragnących zmontować wystawki o tematyce archeologicznej ze szczególnym uwzględnieniem Gniezna, przygotowano materiał ilustracyjny i zabytkowy. Odświeżono tablicę informacyjną znajdującą się w pobliżu dworców PKP i PKS oraz dwie dalsze, które ustawiono przed Muzeum.

INNE

Z dniem 31 VIII przestał pracować młodszy asystent muzealny, mgr Krzysztof Jarczyński, a funkcje pracownika oświatowego przejęła z dniem 1 IX mgr Małgorzata Kasprzykowa. Pozostały personel Oddziału pozostał bez zmian.

W związku z projektem wyodrębnienia Oddziału w samodzielne muzeum wielodziałowe, podlegające Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Gnieźnie, oraz w związku ze staraniami o uzyskanie całego budynku na cele muzealne, kierowniczką brała czyn-

ny udział w 10 posiedzeniach poświęconych omawianiu tych spraw. W rezultacie kilkuletnich intensywnych starań Prezydium Miejskiej Rady Narodowej podjęło decyzję o przydzieleniu na cele muzealne całego pierwszego piętra i strychu. Rozpoczęto także prace nad zbudowaniem pomieszczenia, w którym będzie eksponowana makieta grodu gnieźnieńskiego. Z funduszków, przeznaczonych na budowę pomnika Mieszka I i Bolesława Chrobrego ma być wzniesiony nowy budynek muzealny. W związku z tym do założeń projektowanych udzielono informacji o potrzebach muzealnych.

Oddział bierze udział w zbieraniu materiałów i przygotowaniu ekspozycji pamiątek do dziejów Gniezna i powiatu w XX wieku.

W ramach prac społecznych uporządkowano cały teren przed zajmowanym budynkiem, zakupiono i posadzono kwiaty w skrzynkach na oknach, a nadto wykonano drobne remonty i różne bieżące naprawy sprzętu i instalacji.